

YEGAH MUSICOLOGY JOURNAL

HTTP://DERGIPARK.ORG.TR/PUB/YEGAH

e-ISSN: 2792-0178

Makalenin Türü / Article Type : Araştırma Makalesi/ Research Article
Geliş Tarihi / Date Received : 02.06.2022
Kabul Tarihi / Date Accepted : 24.06.2022
Yayın Tarihi / Date Published : 30.06.2022
e-ISSN : 2792-0178
DOI : 10.51576/ymd.1124200

İntihal/Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism.

ROMANTİK GİTAR RESTORASYON ÇALIŞMASI

DELİGÖZ, Atakan¹

PAMUKÇU, Ejder²

ÖZ

Fransızca bir sözcük olan restorasyon terimi, genel olarak “aslına uygun onarım ve yenileme” anlamında kullanılmaktadır. Bu çalışmada; Fransa’da üretilen ve yaklaşık 130 yıllık olan bir romantik gitarın restorasyon ilkelerine uygun olarak yapılan onarım aşamaları anlatılmaktadır. Söz konusu çalgının onarım öncesinde birçok yapısal sorunları bulunmaktaydı. Sapı ve ses kutusu birbirinden ayrılmış olan çalgının, klavyesi kırılmıştı. Bunun yanı sıra akustik ses kutusunun üst ile alt tahtalarında çatlaklar oluşmuş ve harmonik kirişlerin ise bir kısmı yapışma yüzeylerinden ayrılmıştı. Ayrıca ses deliği çevresindeki sedef süslemelerinin büyük bir kısmı da düşmüştü. İcra edilemeyecek halde olan bu çalgının yapısal özellikleri ve tarihi geçmişi incelendiğinde, dönemini yansıtan iyi bir müzik aleti olduğu anlaşılmış ve bu sebeple restore edilmesine karar verilmiştir. Bu amaç doğrultusunda öncelikle yapılacak restorasyonun planı hazırlanmış ve ardından gerekli onarımlar adım adım gerçekleştirilmiştir. Yürütülen çalışmada

¹ Öğr. Gör. Dr. Atakan DELİGÖZ, İzmir Ege Üniversitesi, D.T.M. Konservatuvarı Çalgı Yapımı ve Onarımı Bölümü, atakan_deligoz@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-8295-7233>.

² Öğr. Gör. Ejder PAMUKÇU, İzmir Ege Üniversitesi, D.T.M. Konservatuvarı Çalgı Yapımı ve Onarımı Bölümü, ejder_pamukcu@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-8472-7607>.

çalgının özgün yapısının korunmasına özen gösterilmiş ve mümkün olduğunda uygun ahşap ve malzemeler ile onarımlar yapılmıştır. Sonuç olarak restorasyonu tamamlanan bu romantik gitar yeniden işlevsel hale getirilmiş ve icracıların kullanımına sunulmuştur. Titizlikle yürütülen çalışmanın bütün aşamaları fotoğraflanarak belgelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Romantik gitar, gitar, restorasyon, onarım, müzik aleti, organoloji.

ROMANTIC GUITAR RESTORATION WORK

ABSTRACT

The term restoration, a French word, is generally used to mean “repair and renovation in accordance with the original”. In this study; It describes the repair stages of a romantic guitar produced in France, which is about 130 years old, in accordance with the principles of restoration. The instrument had many structural problems prior to repair. The instrument, with its handle and sound box separated, had its keyboard broken. In addition, cracks formed on the top and back boards of the acoustic sound box, while some of the harmonic bars were separated from the adhesion surfaces. A large portion of the psoriasis decorations around the sound hole had also fallen off. When examining the structural properties and historical history of this instrument, which cannot be played, it became clear that it was a good musical instrument that reflected its period and therefore decided to be restored. To this end, the plan for the restoration has been drawn up and the necessary repairs have been carried out step by step. The study carried out took care to preserve the original structure of the instrument and where possible repairs were made with appropriate wood and materials. As a result, the restoration was completed and this romantic guitar was re-functional and made available to performers. All stages of the meticulously conducted work have been photographed and documented.

Keywords: Romantic guitar, guitar, restoration, repair, musical instrument, organology.

GİRİŞ

Restorasyon terimi tarihsel olarak dönem dönem farklı manalar ifade etmekle beraber genel anlamıyla “bir şeyi aslına uygun olarak onarma” şeklinde tanımlanmaktadır³. Geçmişte mimari alanda ortaya çıkan bu kavramın kapsamı zamanla genişleyerek birçok sanat dalında da kullanılmaya başlanmıştır. Bunlardan bir tanesi taşınabilir kültür varlıkları içerisinde kendine

---

³ Söylemez. M. (2009). “Mızraplı Çalgılardan Udun Restorasyon Teknikleri”, İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.5-7.

yer bulan müzik aletleridir. Bu alandaki çalgı restorasyonu anlayışı batıda 19. yüzyılda yavaş yavaş şekillenirken⁴, ülkemizde ise son dönemlerde daha yeni yeni oluşmaya başlamıştır.

Çalgı restorasyonu, genellikle tarihi değeri olan veya önemli ustaların yaptığı eski çalgıları ilgilendiren bir mevzudur. Bu hususta ilgili müzik aletinin niteliği ve tarihsel önemi ön plana çıkmaktadır. Böyle önemli çalgıların hem icra edilmeleri suretiyle işlevselliğinin devam ettirilmesi, hem de yapısal bütünlüğünün korunması, ancak özgün yapısına uygun bir şekilde onarılması suretiyle mümkün olabilir. Aksi halde yapılacak yanlış onarımlar, bu kıymetli çalgıların zarar görmesine ve hatta değerini kaybetmesine bile sebep olabilir. Bu açıdan çalgı restorasyonu yöntem ve tekniklerinin iyi bilinmesi ve uygulanması çok önemlidir. Restorasyon çalışmalarında temel unsur, çalgının orijinal yapısının mümkün olduğunca korunmasıdır. Onarım yapılırken gereksiz parça değişimlerinden kaçınılmalıdır. Buradaki temel amaç en az müdahale ile çalgının sorunlarını gidermek ve tekrar işlevsel hale getirmektir.

Çalgıların restorasyonu ile onarımı birbirinden farklı hususlardır. Genellikle her çalgı yapımcısı kendi yaptığı veya başkalarının yaptığı çalgıları onarabilmektedir. Ancak söz konusu tarihi değeri olan kıymetli çalgılar olunca, her yapımcının bunlara müdahale etmesi doğru değildir. Bu hususta onarımı yapan kişinin donanımı ve yetkinliği ön plana çıkmaktadır. Çünkü restorasyon yapabilmek için yalnızca müzik aleti yapımcısı olmak yeterli değildir. Öncelikle iyi bir yapımcı olması, restorasyon kurallarını bilmesi, yeterli malzeme bilincine sahip olması, onarımı yapılan çalgının dönemsel özellikleri ile o çalgıyı yapan ustanın üslubu hakkında bilgi sahibi olması gerekmektedir. Bunun yanı sıra akustik ve cila hususunda birikimli olmakta bu konuda önem arz etmektedir⁵.

Yapılan bu restorasyon çalışmasında günümüze ulaşmış olan eski bir romantik gitar, aslına uygun onarılmış ve tekrar kullanılabilir hale getirilmiştir. Söz konusu çalgı, Cengiz Coşkun⁶ tarafından 2010 yılında İzmir'deki bitpazarından satın alınmıştır. O dönemde birçok yapısal sorunları bulunan ve icra edilemeyecek durumda olan bu romantik gitar⁷, daha sonra şahsın kendisinden alınarak Ejder Pamukçu ve Atakan Deligöz arşivine dâhil edilmiştir. Yapılan araştırmalar ve incelemeler sonucunda kıymetli bir çalgı olduğu anlaşılınca, aslına uygun olarak onarımının daha doğru olacağına karar verilmiştir. Tarihsel ve yapısal açıdan değerli olan bu çalgının restorasyon çalışmalarına Ege Üniversitesi D.T.M. Konservatuvarı Çalgı Yapımı ve

---

⁴ Weisshaar. H. - Shipman. M. (1998). "Violin Restoration A Manuel for Violin makers", Published by Weisshaar and Margaret, CA, USA, s.1.

⁵ Weisshaar. H. - Shipman. M. (1998), age, s.3.

⁶02.12.1969 tarihinde İzmir'de doğan ve çalgı yapımcısı olan Cengiz Coşkun, Ege Üniversitesi, D.T.M. Konservatuvarı Çalgı Yapımı ve Onarımı Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır.

⁷ Bitpazarından alınması sebebiyle çalgının daha önceki sahipleri ve kimler tarafından icra edildiği hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Onarımı Bölümü'nde 2020 yılı aralık ayında başlanmış ve yaklaşık 6 aylık bir sürede onarımlar tamamlanmıştır. Bu süre sonunda çalgı yeniden kullanılabilir hale getirilmiştir. Söz konusu çalışmanın bütün uygulama aşamaları Ejder Pamukçu ve Atakan Deligöz tarafından gerçekleştirilmiştir.

Problem Durumu

Yapılan bu çalışma çerçevesinde Fransa'da JTL Firması tarafından yaklaşık 130 yıl önce üretilen romantik gitarın restorasyon kurallarına uygun olarak onarımının yapılması ve sonuçta günümüzde tekrar kullanılabilmesi hedeflenmiştir. Bu amaç doğrultusunda yapılacak olan restorasyonun nasıl olması ve aşama aşama hangi çalışma planının izlenmesi gerektiği hususu, problem durumu olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Yapılan bu çalışmayla tarihi öneme sahip olan romantik gitar çalgısının güzel bir örneği yeniden hayata kazandırılmak istenmiştir. Bu aşamada çalgının restorasyon kurallarına uygun olarak doğru bir şekilde onarılması hedeflenmiştir. Ayrıca yapılan çalışmanın tüm aşamaları belgelenerek makale haline getirilmiş ve böylece çalgı restorasyonu hususunda bir disiplin oluşturulması ve ülkemizdeki yazılı ve görsel kaynakların zenginleşmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın Önemi

Ülkemizde çalgıların tamirata ve onarımı hususu bilinen ve yaygın olarak yapılan bir işidir. Buna karşın çalgı restorasyonu mevzuu daha yeni yeni gelişen bir alandır. Bu alandaki kaynakların istenilen düzeyde olmadığı görülmektedir. Yapılan bu çalışma, çalgı restorasyonu alanına katkı sunması ve bu konudaki kaynakları zenginleştirmesi açısından önem arz etmektedir.

Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini, 19. yüzyılın ortalarına doğru Fransa'da kurulan JTL isimli müzik aletleri pazarlama şirketinin ürettiği romantik gitar, örneklemini ise bu çalgı üzerinde yapılan restorasyon çalışması oluşturmaktadır.

Sınırlılıklar

Bu çalışmanın kapsamı, Fransa’da kurulan JTL isimli müzik aletleri şirketinin 19. yüzyılın sonlarında ürettiği romantik gitarın restorasyonu ile sınırlı tutulmuştur.

Restorasyonu Yapılan Romantik Gitarın Genel Özellikleri ve Mevcut Durumu

Çalgının tel boyu, sap boyu, perde sayısı ile ses kutusunun uzunluk, genişlik ve form biçimleri incelendiğinde, onun bir romantik gitar⁸ olduğu görülmektedir.

Romantik gitarın içerisindeki etiket bilgileri, onun Fransa’nın Mirecourt kentinde 19. yüzyılın ortalarında kurulmuş olan Jérôme Thibouville-Lamy & Cie⁹ isimli müzik aleti yapım şirketi adına üretildiğini göstermektedir (Fotoğraf 1). Bununla beraber çalgının etiketinde yapım yılı hakkında herhangi bir bilgiye rastlanmamaktadır. Ancak çalgının form özellikleri, burguluğunun şekli ve üst kapağın üzerinde yer alan ses deliğinin etrafındaki bitkisel motiflerle işlenmiş sedefli rozeti, onun yapım tarihinin belirlenmesi konusunda bizlere önemli ipuçları vermektedir. Bu hususta Jérôme Thibouville-Lamy firmasının 1901 yılında yayınladığı çalgı kataloğunda yer alan romantik gitarların benzer yapısal özellikler göstermesi¹⁰, söz konusu çalgının tarihlendirilmesini mümkün kılmaktadır. Bu veriler ışığında çalgının 1890-1900 tarihleri arasında yapılmış olduğu söylenebilir.

⁸ Gitarın gelişim evrelerinden biri olan romantik gitar, barok gitarın bir sonraki, klasik gitarın ise bir önceki evresini oluşturmaktadır. Barok dönemi gitarı 5 çift telli olmakla birlikte, sapında bağırsakla yapılmış 11 perde yer almakta ve burguluğunda ahşap akort burguları bulunmaktaydı. 18. yüzyılın sonlarında barok gitardan yola çıkılarak (1779) İtalya, Fransa ve ardından İspanya’da romantik gitarlar üretilmeye başlandı. Bu çalgıda tel sayısı (tekli olmak üzere) altıya, perde sayısı ise 12 ye çıkarıldı. Ayrıca perdeleri ve burguları metalden yapıldı. 19. yüzyılın başlarından itibaren Avrupa sanat müziğinde kullanılmaya başlanan romantik gitar, ses rengi özellikleri, çalım kolaylığı ve bas seslerinin daha fazla olması gibi etkenler sebebiyle yaygınlaştı. Yaklaşık bir asır etkin olarak kullanılan romantik gitarlar, klasik gitarın ortaya çıkmasından sonra yavaş yavaş revaçtan düştü. (Alves. J.R. (2015). “The History of the Guitar:Its Origins and Evolution” A Handbook for the Guitar Literature Course at Marshall University, Marshall Digital Scholar, s.68-72; Uluocak. S. (2015). *Rönesans Gitarından Klasik Gitara Sağ El Tekniğinin Gelişimi*, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl/Year: 2015, Cilt/Volume: 12, Sayı/Issue: 29, s. 330-346; https://en.wikipedia.org/wiki/Romantic_guitar#:~:text=The%20early%20romantic%20guitar%2C%20the,highest%20string%20might%20be%20single; <https://www.earlyromanticguitar.com/erg/contact.htm>).

⁹ 19. yüzyılda Fransa’nın Mirecourt şehrinde kurulmuş olan bu müzik aletleri yapım şirketi, birkaç başarılı atölyenin birleşimiyle faaliyete başlamıştır. Fransa’da geleneksel enstrüman yapım kasabası olan La Couture-Boussey’de 16. yüzyıldan beri çalgı yapımıyla uğraşan Thibouville ailesinin bir üyesi olan Louis Emile Jérôme Thibouville, 1857 yılında Charles Buthod ve Charles-Claude Husso atölyeleriyle birleşerek, “Husson-Buthod-Thibouville” isimli müzik aletleri şirketini kurmuşlardır. Dört yıl sonra Louis Emile Jérôme Thibouville, iş ortaklarının kuzeni olan Marguerite Hyacinthe Lamy ile evlenmiş ve bu sayede şirketin kurucuları arasındaki bağ çok daha güçlü hale gelmiştir. Bu evlilikle birlikte şirket “Jérôme Thibouville-Lamy (JTL)” ismiyle faaliyetine devam etmiştir. Gün geçtikçe büyüyen firma, bünyesine yeni yapımcıları da katmaya başlamıştır. Böylece birçok atölye bu şirket adına çalgı üretmiştir. Üretilen çalgılara firmanın etiketi konulmuş ve bunlar şirket tarafından pazarlanmıştır. Zamanla şirketin bünyesinde 1.000’den fazla luthier toplanmış ve yılda yaklaşık 150.000 müzik aleti üretimi gerçekleştirilmiştir. Uzun yıllar bu sektörde hizmet veren Jérôme Thibouville-Lamy şirketi 1969 yılında kapanmıştır. (https://en.wikipedia.org/wiki/Jérôme_Thibouville-Lamy, <https://www.guitarlist.com/brands/thibouville-lamy>, <https://www.jtlamy.com/our-history>).

¹⁰ luthiers-mirecourt.com; <http://oldromanticguitars.blogspot.com/2008/05/thibouville-l-amy-guitar.html>.

Fotoğraf 1. Romantik gitarın içindeki etiketler.

Kullanılan malzemeler ve yapım tekniği açısından bu çalgı incelendiğinde, bazı önemli hususlar dikkati çekmektedir. Öncelikle çalgının Fransız yapım tekniği ile inşa edildiği anlaşılmaktadır. Bu teknik; ses kutusu ve sapın ayrı ayrı yapılıp daha sonra birleştirildiği bir uygulama metodudur. Yapım yöntemindeki bu Fransız üslup ile çalgının içerisindeki etiket bilgilerinin (Fransız firması etiketi) birbirini desteklediği ve kendi içerisinde tutarlı olduğu görülmektedir. Bununla beraber çalgının yapımında kullanılan malzemeler günümüzde kıymetli kabul edilen ahşap ve diğer materyallerden oluşmaktadır. Bunlara bakıldığında; üst tahta (sound board) kısmında Alman ladini, yan ağaçlarda (yanlık) Rio rosewood (günümüzde bu ağacın kesimi yasak olmakla birlikte, oldukça kıymetlidir), arka tahtada lamine olarak kayın ve Rio rosewood, sap kısmında kayın ağacı ve klavyesinde de abanoz ağacı kullanıldığı tespit edilmiştir. Öte yandan üst tahtadaki ses deliği etrafı rozet iç süslemeleri değerli bir malzeme olan sedeften işlenmiş ve bunların araları abanoz tozu ve tutkal karışımı ile doldurulmuştur. Ayrıca çalgının burguları döneminin karakteristik özelliği olan el yapımı ürünlerdir. Tüm bu hususlar söz konusu romantik gitarın oldukça kıymetli olduğunu gösteren önemli noktalardır.

Çalgı fiziki olarak incelendiğinde ise genel ölçüleri şöyledir:

Çalgının toplam uzunluğu (ses kutusu, sap ve burguluk dâhil): 94 cm.

Ses kutusu uzunluğu: 43 cm, ses kutusu genişliği (en geniş yeri): 30 cm.

Sap uzunluğu: 32 cm, sap genişlik (üst eşikte): 4,5 cm, (12. perdede): 5,5 cm.

Sap kalınlık (klavye dâhil) üst eşikte: 2 cm, 10. perdede: 2,3 cm.

Burguluk uzunluk (üst eşik dâhil): 19 cm, burguluk kalınlık: 2 cm.

Ses kutusu yüksekliği (ön ve arka kapak dâhil) sap birleşim yerinde: 8 cm, yanlıkların birleşim yerinde: 8,5 cm.

Ön kapak kalınlıkları: yaklaşık 2,5 - 2,6 mm arasında, arka kapak kalınlığı: 3 mm.

Üst kapak ses deliği çapı: 8 cm.

Yanlık (kasnaklar) kanlıkları: 1,5 - 2 mm arasında değişmektedir.

Çalgının ses kutusunun ön ve arka tahtalarının iç kısımlarında destekleyici olarak 3'lü harmonik kiriş sisteminin kullanıldığı görülmektedir. Üst ve arka tahtaların eksenine dik olarak konumlandırılan bu iç kirişlerde ladin ağacı kullanılmıştır. Yaklaşık 8 mm kalınlığında olan kirişlerin, kapakların eksenindeki yükseklikleri 17 mm, kenarlarındaki yükseklikleri ise 5 mm civarındadır.

Romantik gitarın restorasyon öncesindeki mevcut yapısal durumuna bakıldığında ise; sapının gövde kısmından ayrıldığı ve topuk kısmının iki parça olduğu, klavyesinin 11. perde yerinden kırılarak bir kısmının sap, diğer kısmının üst tahta üzerinde kaldığı, ön ve arka tahtalarda çatlakların bulunduğu, üst tahta üzerindeki rozetteki birçok sedef süslemenin düşüp kaybolduğu ve içteki destek kirişlerinin bir kısmının tutkalin etkisini kaybetmesi sebebiyle yapışma yüzeylerinden ayrıldıkları görülmüştür (Fotoğraf 2). Ayrıca çalgının ses kutusunun yan ağaçlarında ayrılmalar bulunmaktaydı. Dolayısıyla çalgının icra edilemeyecek derecede yapısal sorunlarının olduğu tespit edilmiştir.

Fotoğraf 2. Romantik gitarın ses kutusunun önden ve arkadan görünüşü (restorasyon öncesi).

Yapılan Restorasyon Çalışması

Romantik gitarın restorasyon çalışmasına, mevcut yapının incelenmesi ve değerlendirmesi ile başlanmış ve ardından bir planlama yapılmıştır. Bu plan doğrultusunda öncelikle çalgının ses kutusunun onarımına karar verilmiştir. Bu bölümün ön ve arka tahtalarında derin çatlakların ve açılmaların bulunması, ayrıca bunların iç kısımlarını destekleyen kirişlerin de yapışma yüzeylerinden ayrılması sebebiyle, çalgının kapaklarının sırasıyla gövdeden çıkarılması uygun görülmüştür. Restorasyona uygun teknikler ve aletler kullanılarak öncelikle çalgının arka tahta kenarlarındaki çıtalar ile işe başlanmıştır. Ardından arka tahta ses kutusundan ayrılmış (Fotoğraf 3,4) ve sökülen arka tahtanın iç kirişleri yerinden çıkarılarak tekrar kullanılmak üzere muhafaza edilmiştir (Fotoğraf 5).

Fotoğraf 3. Romantik gitarın arka tahta kenar çıtasının ve arka kapağının sökülmesi.

Fotoğraf 4. Romantik gitarın arka tahtasının iç görünüşü ve kirişlerin kesitleri.

Fotoğraf 5. Romantik gitarın arka tahta kirişlerinin sökülmesi.

Sonrasında arka tahtanın üzerinde yer alan çatlakların onarım aşamasına geçilmiştir. Bu çatlakların sıkıştırılarak kapanmasının mümkün olmadığı görülünce, kademe farklarının eşitlenerek var olan boşlukların uygun ahşap parçaları ile doldurulmasına ve bu aralıklara protez yapılmasına karar verilmiştir. Bu doğrultuda arka tahta üzerindeki çatlakların onarımı yapılmıştır (Fotoğraf 6).

Fotoğraf 6. Romantik gitarın arka tahtasındaki çatlakların onarımı.

Daha sonra arka tahtanın orijinal kirişleri üzerindeki tutkal kalıntıları temizlenerek yüzey ölçülendirilmeleri yapılmış ve dönem tutkalı kullanılarak tekrar yerlerine yapıştırılmıştır. Ayrıca tamir edilen arka tahta çatlakları, sonraki yıllarda açma yapmaması amacıyla restorasyon geleneğine uygun biçimde iç kısımdan ahşap bloklar vasıtasıyla sağlamlaştırılmıştır (Fotoğraf 7-8).

Fotoğraf 7. Onarım sonrası romantik gitarın arka tahta kirişlerinin yapıştırılması.

Fotoğraf 8. Romantik gitarın arka tahta çatlaklarına ağaç protezler yapıştırılması.

Böylece tüm onarımları bitirilen arka tahtanın ses kutusuna monte edilmesi aşamasına geçilmiştir. Bu amaçla öncelikle çalgının yanlıklarının (kasnaklar) iç kısımlarına maun ağacından yapılan yeni mukavemet çitaları eklenmiş¹¹ (Fotoğraf 9) ve kuruduktan sonra fazlalıkları tesviye edilmiştir. Ardından arka kapak ve ses kutusu birbirine yapıştırılmıştır (Fotoğraf 10).

¹¹ Çalgının orijinal mukavemet çitaları 2 mm kalınlığında ve 6 mm yüksekliğinde ıhlamur ağacından yapılmıştır. Ancak çalgının ses kutusundaki deformasyonlardan dolayı üst ve arka tahtadaki yapışma yüzeylerini arttırabilmek amacıyla, gelenekte kullanılan maun ağacı tercih edilerek kalınlık ve genişlik ölçülerini artırılmıştır.

Fotoğraf 9. Romantik gitar yanlığının içine mukavemet çitaları yapıştırması ve tesviye edilmesi .

Fotoğraf 10. Romantik gitarın arka tahtasının yerine yapıştırılması.

Bir sonraki aşamada romantik gitarın üst tahtasının onarımına geçilmiştir. Çalgının üst tahtası üzerinde yer alan kırık klavye parçası ile çalgıya ait olmadığı ve sonradan takıldığı düşünülen akustik gitar köprüsü (bu çalgı romantik gitar olmasına karşın üzerinde akustik gitar köprüsü yer almaktaydı) yapışma yüzeylerinden dikkatlice sökülüştür (Fotoğraf 11).

Fotoğraf 11. Üst tahta üzerinden sökülen köprü ve kırık klavye parçası.

Ardından üst tahta ses kutusundan çıkarılarak, cilalı olan dış yüzeyi temizlenmiş ve çatlakların onarımına başlanmıştır. Var olan çatlakların sıkıştırma yöntemiyle kapanmayacağı görülmüş ve bunlara ahşap dokuya uygun ağaç parçalarıyla protez yapılmasına karar verilmiştir (Fotoğraf 12-14).

Fotoğraf 12. Romantik gitarın ses kutusu, ön tahtası, sapı, köprüsü ve kırık klavyesi.

Fotoğraf 13. Romantik gitarın ön tahtasının dış ve iç görünüşü.

Fotoğraf 14. Ön tahtanın cilalı yüzeyinin temizlenmesi ve çatlaklarının tamir edilmesi aşaması.

Bu onarımın ardından, üst tahtanın içerisindeki harmonik kirişlerin durumu değerlendirilmiş ve yıllar içerisinde deformasyona uğradığı görülerek, yenilenmesi gerektiğine karar verilmiştir. Kirişler, özenli bir şekilde kesici alet ile yontularak tamamen çıkarılmıştır. Daha sonra üst tahta üzerinde yer alan ses deliği ve bunun etrafındaki rozet bölümündeki deformasyonların giderilmesi ve güçlendirilmesi amacıyla, bu bölümün alt kısmına kontrastına ladin ahşap parçası yapıştırılmıştır (Fotoğraf 15).

Fotoğraf 15. Ön tahtadaki ses deliği ve rozetin iç taraftan ladin ile desteklenmesi.

Bu aşamada rozetlerin iç ve dış bordürlerinde yer alan kırık filetoların yenileme işlemi de yapılmıştır. Ayrıca rozetlerin eksik olan sedefli iç süslemeleri aslına uygun olarak tamamlanmış ve bu süslemelerin aralarındaki boşluklar abanoz tozu ve tutkal karışımı bir macun ile doldurulmuştur (Fotoğraf 16, 17).

Fotoğraf 16. Ön tahtadaki rozetin onarımı.

Fotoğraf 17. Ön tahtadaki rozet süslemelerinin onarımı.

Öte yandan, üst tahtada köprünün altına denk gelen hasarlı kısımlar da ahşap yamalar ile tamir edilmiştir. Ardından üst tahtanın kirişlerinin yenilenmesi işlemine geçilmiştir. Ladin ağacından aslına uygun olarak ölçülendirilen yeni kirişler, orijinal yerlerine gelecek şekilde alıştırılarak, yapıştırılmıştır (Fotoğraf 18). Kuruma işlemi tamamlandıktan sonra kirişlere son şekilleri verilmiştir (Fotoğraf 19).

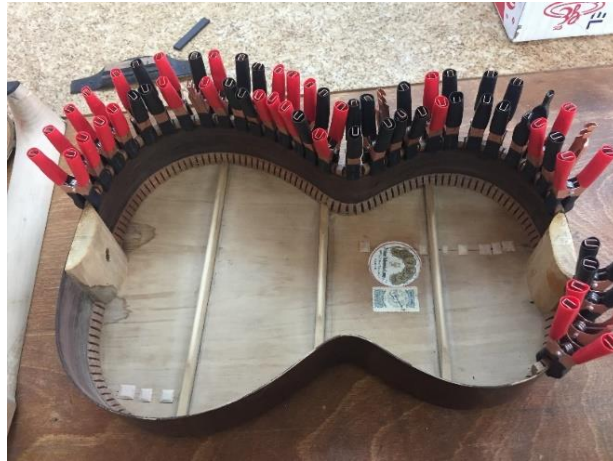

Fotoğraf 18. Ön tahta kirişlerinin yapıştırılması.

Fotoğraf 19. Ön tahta kirişlerinin şekillendirilmesi.

Onarımları bitirilen üst tahtanın gövdeye monte işlemine geçilmiştir. Bu aşamada öncelikle çalgının üst tahtasının oturduğu kasnak (yanlık) bölümünün iç kısmına maun ağacından yapılan mukavemet çitaları yapıştırılmıştır (Fotoğraf 20). Kuruma işlemi tamamlandıktan sonra mukavemet çitalarının fazlalıkları alınmış ve ardından üst tahta ses kutusundaki yerine yapıştırılmıştır.

Fotoğraf 20. Romantik gitarın yanlıklarına mukavemet çitası yapıştırılması.

Alt ve üst tahtası onarılıp yerlerine yapıştırılan romantik gitarın bir sonraki aşamada sapının tamiratına geçilmiştir. Öncelikle sapın üzerinde yer alan kırık klavye bölümünün sökülmesiyle işe başlanmıştır. Sonra sapın boyalı olan yüzeyi temizlenmiş ve kırık olan yerleri onarılmıştır. Ardından sap ile ses kutusunun birleşen yüzeyleri birbirine alıştırılmış ve bunlar kalıcı olarak tutkal ile yapıştırılmıştır.

Bir sonraki aşamada çalgının ses kutusunun kenarlarında yer alan ahşap filetolar (kenar süslemeleri) ve kenar çıtalarının yenilenmesi işlemine başlanmıştır. İlk aşamada ses kutusunun kenarlarına akçaağaç ve siyah renkten oluşan filetolar, bunun üzerine akçaağaç çıtalar yapıştırılmıştır (Fotoğraf 21-23). Kuruma işlemi bittikten sonra ise bunların fazlalıkları rende, sistire ve zımpara yardımıyla temizlenmiştir (Fotoğraf 24).

Fotoğraf 21. Romantik gitarın ön ve arka tahta kenarlarına filetolarının yapıştırılması.

Fotoğraf 22. Romantik gitarın ön tahta kenarlarına akçaağaç kenar çıtası yapıştırılması.

Fotoğraf 23. Romantik gitarın ön ve arka tahta kenarlarına akçaağaç kenar çitası yapıştırılması.

Fotoğraf 24. Romantik gitarın ön ve arka tahta kenar çitalarının temizliği.

Romantik gitarın gövdesinin onarım işleri bittikten sonra, cilaya hazırlanması amacıyla kapsamlı üst yüzey işlemleri yapılmıştır. Dış yüzeylerin temizliği ve var olan keskin köşelerin yumuşatılması işlemi bittikten sonra klavyenin hazırlığına geçilmiştir. Çalgıya uygun abanoz klavye ölçülendirilerek perde yerleri işaretlenmiş ve bunların kanalları açılmıştır. Hazırlanan klavye tutkal yardımı ile kalıcı olarak yerine yapıştırılmıştır (Fotoğraf 25, 26). Birkaç günlük kuruma süresinden sonra klavyenin tesviyesi yapılmış ve ardından perdelerin montaj işlemi tamamlanmıştır.

Fotoğraf 25. Romantik gitarın klavyesinin yapıştırılması.

Fotoğraf 26. Klavyesi yapıştırılan romantik gitar.

Temizliği yapılan, klavyesi takılan ve perdeleri monte edilen romantik gitarın cilalama işlemine geçilmiştir (Fotoğraf 27, 28). Çalgının cilasında, aslına ve dönemine uygun olan French polish cilası tercih edilmiştir. Gomalak ve 99 derecelik saf alkol karışımından meydana gelen bu cila, içerisine pamuk doldurulmuş yuvarlak şekilli bir bez vasıtasıyla yapılmıştır. Oldukça meşakkatli olan ve uzun süren cilalama işleminin ardından, çalgı kurumaya bırakılmıştır.

Fotoğraf 27. Romantik gitarın cilasının yapılması.

Fotoğraf 28. Cilası tamamlanan romantik gitarın ön, yan ve arkadan görünüşü.

Romantik gitarın cilası kururken, köprüsünün yapımı üzerinde çalışmaya başlanmıştır. Çalgının üzerinden çıkarılan ve ona ait olmadığı saptanan köprü yerine, dönemine uygun yeni bir köprü yapılması kararlaştırılmıştır. Bu amaçla çalgının ait olduğu dönemden kalan birçok romantik gitar resimleri incelenmiş ve ulaşılan veriler doğrultusunda bunların köprülerine benzer bir tasarım yapılmıştır. Ardından tasarlanan köprü Hint gülü ağacından işlenmiştir. Tamamlanan köprü ön tahta üzerindeki yerine dikkatli bir şekilde yapıştırılmıştır (Fotoğraf 29).

Fotoğraf 29. Romantik gitarın köprüsünün yapıştırılması.

Tüm onarımların işleri biten romantik gitarın telleme aşamasına geçilmiştir. Bu doğrultuda çalgının orijinal burguları monte edilmiş ve kemikten yapılan alt ve üst eşikleri işlenerek yerlerine konulmuştur. Böylece telleri takılan ve icraya hazır olan romantik gitarın restorasyonu tamamlanmıştır (Fotoğraf 30, Çizim 1,2).

Fotoğraf 30. Restorasyonu tamamlanan ve telleri takılan romantik gitar.

SONUÇ

Müzik aletlerinin restorasyonu hakkında Türkiye’de yapılan çalışmaların incelendiğinde, bu alanda yapılan uygulamalar ile yazılı kaynakların sayılarının az olduğu görülmektedir. Çalgıların tamir, bakım ve onarım işleri çok eskiden beri yapılmasına karşın, bu alanda restorasyon ve renovasyon bilincinin daha yeni yeni oluşmaya başladığı söylenebilir. Öte yandan pek çok eski çalgının yetkin olmayan kişiler tarafından bilinçsizce onarımı, sıkça rastladığımız bir durumdur. Böyle tamiratlar sebebiyle birçok kıymetli çalgı aslına uygun olarak korunamamakta, değerini kaybetmekte ve bazen icra edilemez hale bile gelmektedir.

Restorasyon kurallarına uygun olarak onarılan bu çalgı, Barok ve klasik gitarı birbirine bağlayan ara evre örneği olması açısından önemlidir. Ayrıca yapıldığı dönemin genel özelliklerini göstermesi bakımından değerlidir. Her ne kadar bu çalgı hakkında daha önceki bilgilere sahip olunmasa da, kullanılan malzemeleri, yapım teknikleri ve genel yapısı, onun iyi bir müzik aleti olduğunu göstermektedir. Restorasyon öncesindeki mevcut durumu itibariyle icra edilemeyecek halde olan bu çalgının geçmiş dönemde fazla bir onarım görmemiş olduğu söylenebilir. Bu romantik gitarın köprüsü dışında çoğunlukla orijinal halini koruduğu görülmüştür. Bu restorasyon çalışması sayesinde de yapıldığı döneme uygun bir köprü tasarımı ve uygulaması ile çalgı aslına daha yakın bir görünüm kazanmıştır. Yapılan tüm onarımlar ve güçlendirmeler ile çalgı görsel, yapısal ve işlevsel açıdan daha iyi hale getirilmiştir. Bu sayede romantik dönemin güzel bir örneği arşive kazandırılmış ve günümüzde de icra edilmesi sağlanmıştır.

Yapılan bu tür restorasyon çalışmaları, eski dönem çalgılarının korunmasını ve onlar hakkında detaylı bilgi edinilmesini de sağlamaktadır. Bu çalışmalar sırasında yapılan teknik detay çizimleri ve form şablonları, günümüzde dönem çalgılarının yeni yapımları için de bilgi kaynağı oluşturmaktadır.

Restorasyon konusu, kültürel açıdan önemi büyük olan çalgıların korunması ve yaşatılarak gelecek nesillere aktarılması bakımından önem arz etmektedir. Bu hususta bilinçlenmek, bilgi ve birikim sahibi olarak doğru uygulamalar yapmak gereklidir. Bu bilinç zamanla arttıkça yapılan restorasyon çalışmaları ve uygulamaları hakkındaki yazılı ve görsel verilerde çoğalacaktır. Böylece müzik aletlerinin tamirata hususunda ülkemizde daha doğru onarımlar ve restorasyon çalışmaları yapılabilecektir.

KAYNAKLAR

Alves, Júlio Ribeiro (2015). “The History of the Guitar:Its Origins and Evolution” A Handbook for the Guitar Literature Course at Marshall University, Marshall Digital Scholar.

Söylemez, Mehmet (2009). “Mızraplı Çalgılardan Udun Restorasyon Teknikleri”, İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Uluocak, Soner (2015). *Rönesans Gitarından Klasik Gitara Sağ El Tekniğinin Gelişimi*, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt/Volume: 12, Sayı/Issue: 29.

Weisshaar, Hans – Shipman, Margaret (1998). “Violin Restoration A Manuel for Violin makers”, Published by Weisshaar and Margaret, CA, USA.

İnternet Kaynakları

luthiers-mirecourt.com (Erişim Tarihi: 20.05.2022).

https://en.wikipedia.org/wiki/Romantic_guitar#:~:text=The%20early%20romantic%20guitar%2C%20the,highest%20string%20might%20be%20single (Erişim Tarihi: 10.08.2021).

<https://www.earlyromanticguitar.com/erg/contact.htm> (Erişim Tarihi: 10.08.2021).

https://en.wikipedia.org/wiki/Jérôme_Thibouville-Lamy, (Erişim tarihi: 08.06.2021).

<https://www.guitar-list.com/brands/thibouville-lamy>, (Erişim tarihi: 08.06.2021).

<https://www.jtlamy.com/our-history> (Erişim tarihi: 08.06.2021).

<http://oldromanticguitars.blogspot.com/2008/05/thibouville-lamy-guitar.html> (Erişim Tarihi: 08.06.2021).

EXTENDED ABSTRACT

In this study; The stages of the restoration work of a 130-year-old romantic guitar produced on behalf of the Jérôme Thibouville-Lamy company in France are described.

When we received this restored instrument; The neck and sound box were separated from each other, the keyboard was broken in two, the covers had cracks, some of the support beams had come off from the adhesion surfaces, and some of the decorations on the badges had fallen off.

When this unplayable instrument was examined in detail in terms of both its historical background, materials and workmanship, it was understood that it was a valuable musical instrument and it was decided to repair it. For this reason, it was deemed appropriate to repair it comprehensively in accordance with the restoration rules. After the evaluation, the plan of the study was prepared and all repairs of the instrument were carried out step by step in line

with this planning. In the repair work carried out, care was taken to preserve the original structure of the instrument as much as possible. However, necessary structural repairs have been made in order for it to be performed today and to be used comfortably for many years. All stages of his meticulous work were photographed and documented. Thanks to this restoration, the romantic guitar was made functional again.

This instrument, which was repaired in accordance with the restoration rules, is important as it is an intermediate stage example that connects the Baroque and classical guitars. It is also valuable in terms of showing the general characteristics of the period in which it was built. Although there is no previous information about this instrument, its materials, construction techniques and general structure show that it is a good musical instrument. It can be said that this instrument, which was unplayable due to its current state before the restoration, did not see much repair in the past. It has been seen that this romantic guitar has mostly preserved its original form, except for the bridge. Thanks to this restoration work, the instrument has gained an appearance closer to its original with a bridge design and application suitable for the period in which it was made. With all the repairs and reinforcements, the instrument has been improved visually, structurally and functionally. In this way, a beautiful example of the romantic period was brought to the archive and it was performed today.

The restoration work started with the repair of the back cover of this musical instrument. The back cover was separated from the sound box and after careful repairs, it was mounted back on the sound box. Then, the top cover of the romantic guitar was removed and the repairs were completed and it was mounted on the sound box. Later, the side pulleys and laths of the sound box of this musical instrument were repaired. After the repair of the sound box was completed, the repair of the neck part was started. The sound box and neck part of the romantic guitar whose neck part was repaired are permanently glued to each other. Then, the broken fingerboard part of the instrument was rebuilt from ebony wood. After the keyboard was glued in place, the frets were nailed down. After these works were completed, the cleaning of the romantic guitar was done and then the polishing was started. In the polishing process, traditional French polish was used. When the polishing process was finished, the bridge of the instrument was built. The completed bridge is glued to its place on the cover. Then the lower and upper nuts made of bone were placed in their places. The original tuning machines of the instrument were mounted and then the strings were attached. Thus, the restoration of the romantic guitar, whose repairs were completed, was completed and made playable.

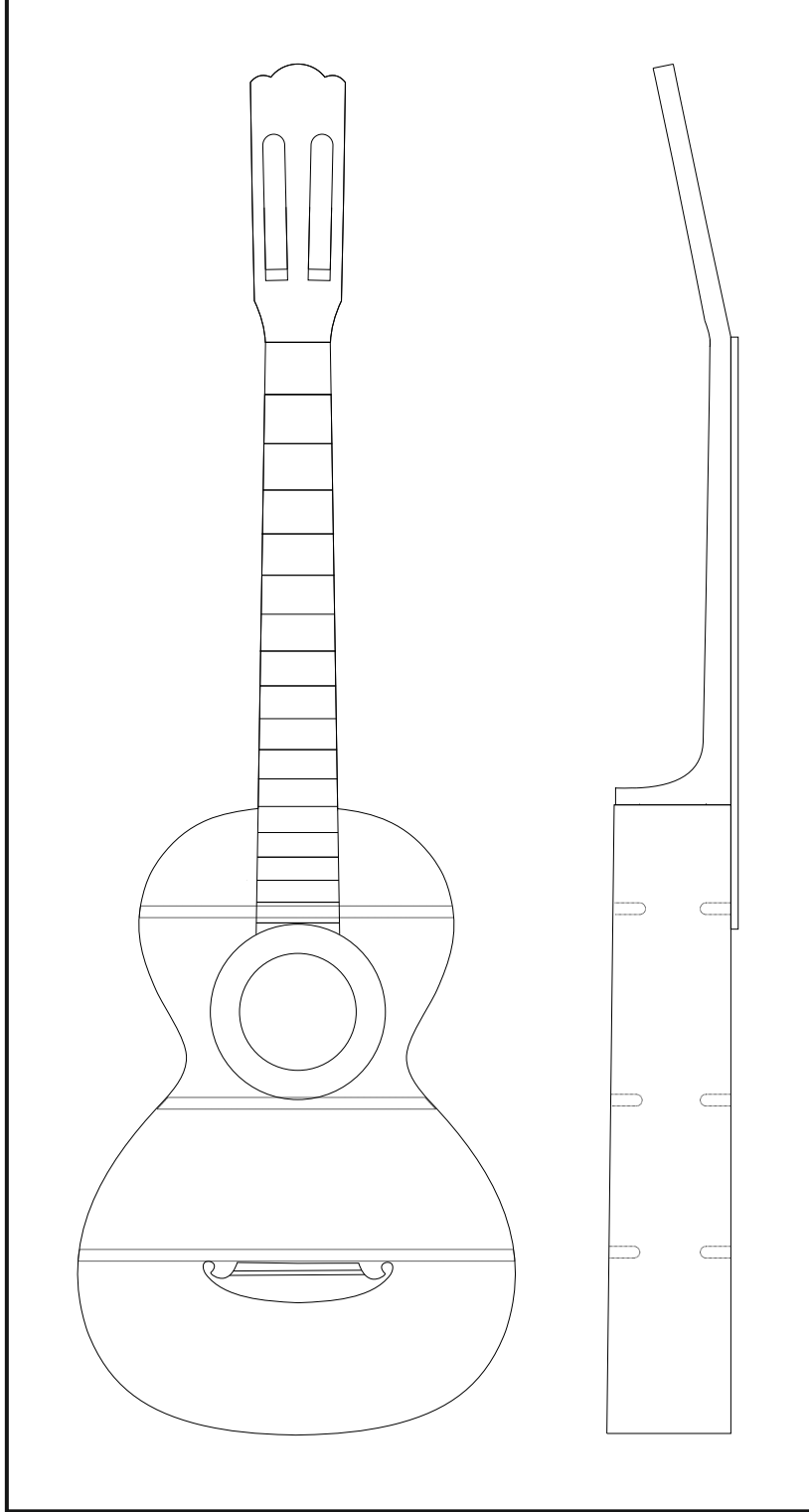
When the studies on the restoration of musical instruments in Turkey are examined, it is seen that the applications and written sources in this field are quite inadequate. Although the repair,

maintenance and repair works of instruments have been done for a long time, it can be said that the awareness of restoration in this field has only just begun to emerge. On the other hand, unconscious repair of many old instruments by incompetent people is a common situation. Due to such repairs, many valuable instruments cannot be preserved in accordance with their originality, lose their value and sometimes even become unplayable.

The subject of restoration is important in terms of preserving the culturally important instruments and transferring them to future generations by keeping them alive. In this regard, it is necessary to be conscious and to make correct practices with knowledge and experience. As this awareness increases over time, written and visual data about restoration works and applications will increase. Thus, more accurate repairs and restoration works will be carried out in our country regarding the repair of musical instruments.

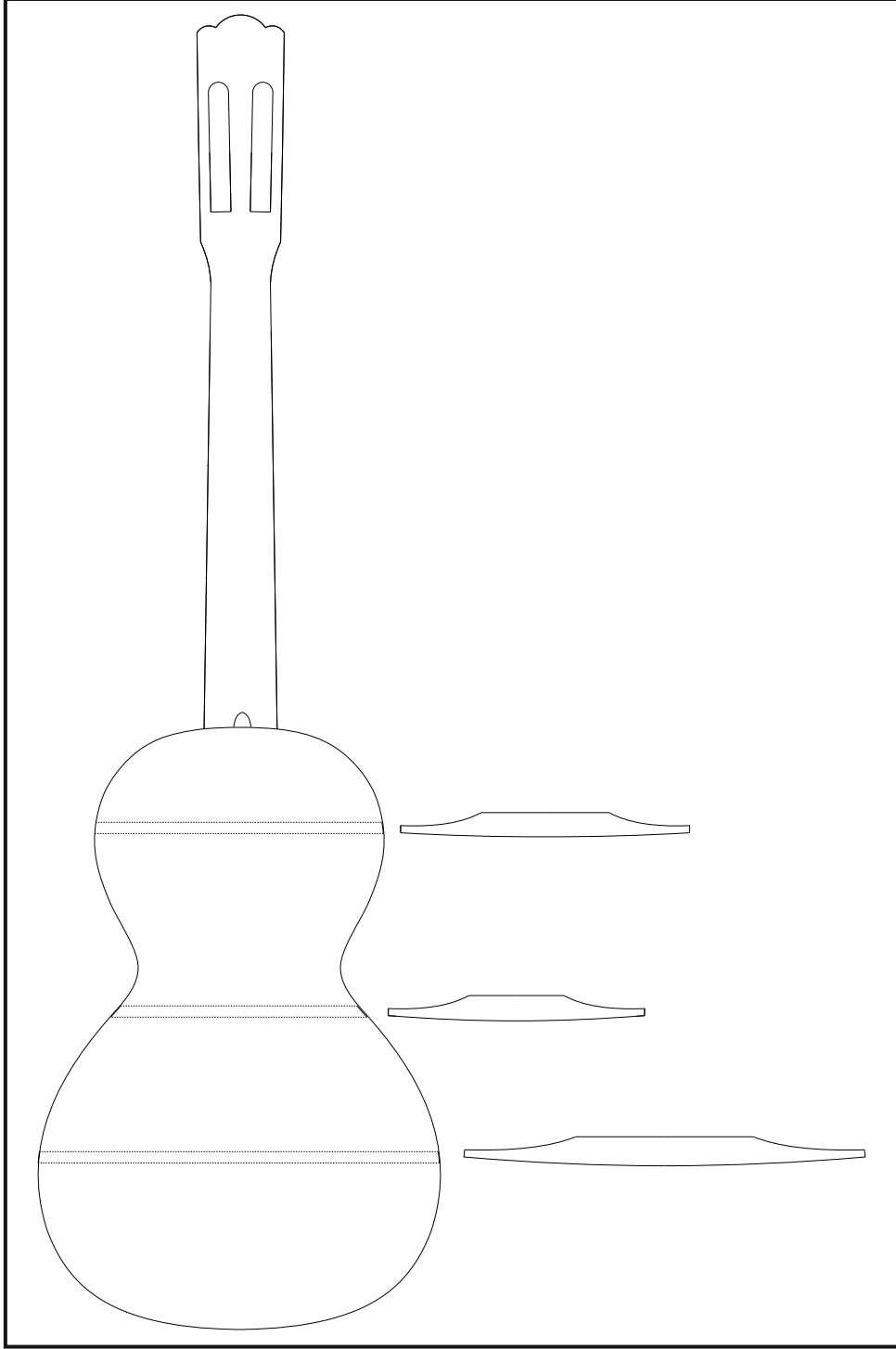
EK-1.

ÇİZİMLER

Çizim 1. Romantik gitarın ön ve yan görünüşleri ile iç detayları.

Çizim 2. Romantik gitarın arka görünüşü ve giriş detayları.